

Powstanie w getcie białostockim

Danylo Tushev Igor Niecewicz Damian Dobrogowski

Patryk Ślimko Stanisław Laskowski

Inaczej niż w Warszawie

Getto w Białymstoku, utworzone przez Niemców 26 lipca 1941 roku, było przeznaczone dla Żydów z Białegostoku i okolic. Przebywało w nim około 42 tysięcy osób. Warto zaznaczyć, że w przedwojennym Białymstoku ludność żydowska stanowiła 43 proc. mieszkańców. Po zajęciu tego miasta przez ZSRR we wrześniu 1939 roku ta liczba powiększyła się o Żydów przybywających z terenów Generalnego Gubernatorstwa. Białystok przeszedł w ręce niemieckie w czerwcu 1941 roku. Już pierwszego miesiąca okupacji hitlerowskiej zginęło ok. 5 tys. Żydów

Postacie białostockiego getta

1. Mordechaj Tenenbaum-działacz syjonistyczny, przywódca powstania w getcie białostockim.

Inicjator powstania Podziemnego Archiwum Getta Białostockiego. Był jednym z twórców podziemia żydowskiego w czasie okupacji. Działał w organizacji- Syjonistycznej Organizacji Młodzieżowej, która współtworzyła Żydowską Organizację Bojową.

2. Icchok Malmed był polskim Żydem, bohaterem getta białostockiego. W lutym 1943 roku, podczas pierwszej akcji likwidacyjnej getta, oblał niemieckiego żołnierza SS kwasem solnym.

3. Daniel Moszkowicz-W getcie białostockim pracował jako szewc i piekarz. Był jednym z przywódców komunistycznej Antyfaszystowskiej Organizacji Bojowej i inicjatorem konsolidacji sił podziemia. Razem z Mordechajem Tenenbaumem stał na czele Zjednoczonej Organizacji Samoobrony.

4. Szymon Datner był historykiem i działaczem społecznym. Tuż przed wybuchem wojny przyjął posadę nauczyciela w gimnazjum hebrajskim w Białymstoku. Działał w ruchu oporu, w czerwcu 1943 r. wydostał się z getta i dołączył do oddziałów partyzanckich walczących w okolicznych lasach. Po wojnie na krótko wyjechał do Palestyny. Po powrocie pracował w Żydowskim Instytucie Historycznym oraz w Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich

Organizacje białostockiego getta

Już w 1941 roku w getcie białostockim zaczęły się formować **zawiązki ruchu oporu**, początkowo w środowiskach komunistycznych. Na przełomie 1941 i 1942 roku powstała **Organizacja Antyfaszystowska**. Należało do niej kilkuset członków. Skupiali się przede wszystkim na pomocy jeńcom sowieckim. Nawiązali też współpracę z innymi lewicowymi środowiskami w getcie. Powstał w ten sposób **Zjednoczony Blok Antyfaszystowski**. Jego członkowie podjęli decyzję o konieczności obrony w razie prób likwidacji getta. Organizacje prawicowe utworzyły własną koalicję znaną jako **Drugi Blok**. Do zjednoczenia żydowskiej konspiracji udało się doprowadzić dopiero w lipcu.

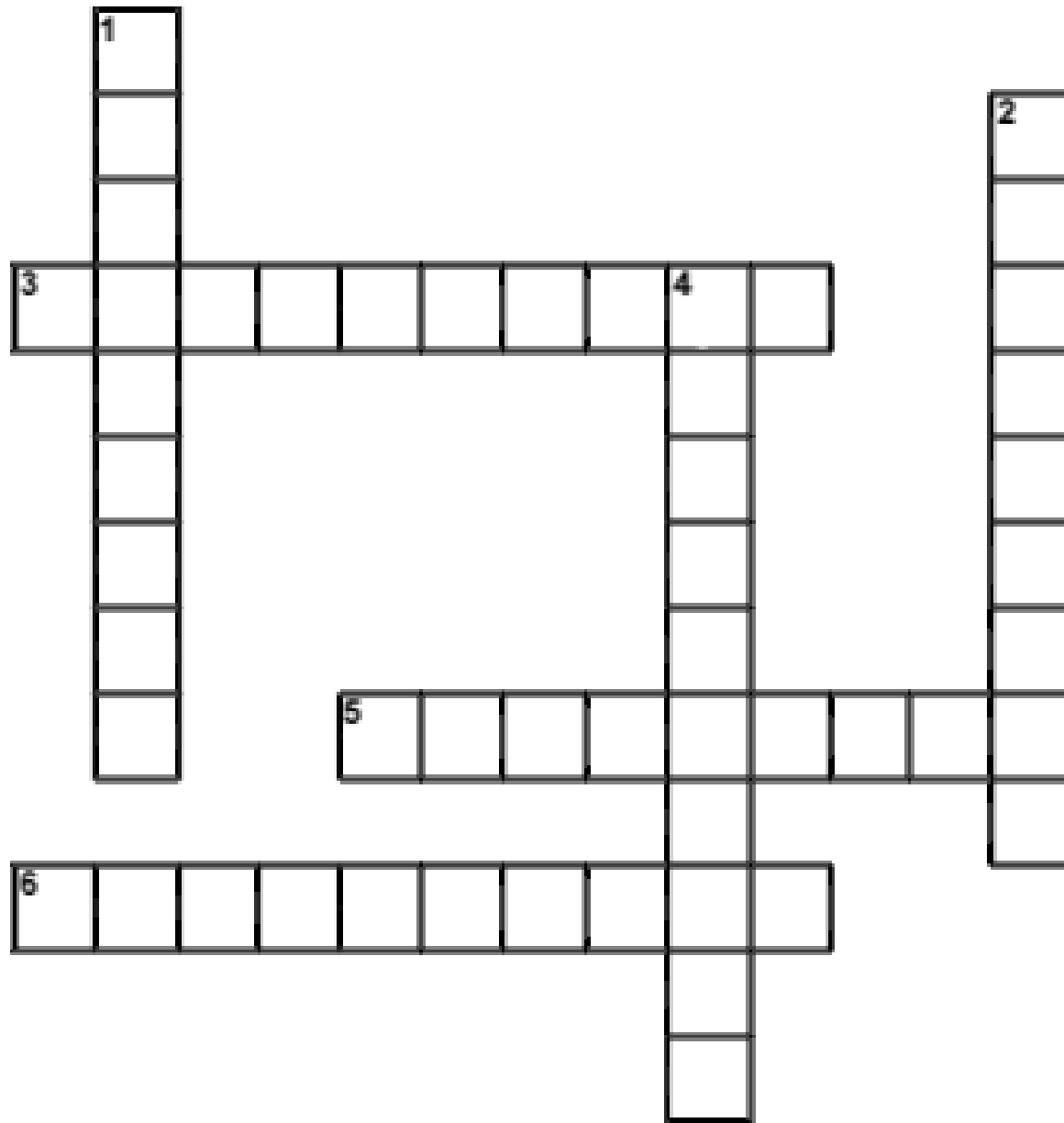
Likwidacja białostockiego getta

15 sierpnia 1943 r. naziści nakazali wszystkim Żydom zebrać się na ulicy Jurowieckiej, a 16 sierpnia 1943 r. Białostockie Getto zostało otoczone przez trzy bataliony piechoty, wspierane przez jednostki zmotoryzowane i czołgi. W ramach operacji Niemcy dokonali szeregu brutalnych mordów. Na wieść o ostatecznej likwidacji getta Żydzi postanowili stawić czynny opór i zorganizować powstanie. Nie mając nic do stracenia, Żydzi chwycili za broń i postanowili walczyć o swoją godność. Około 300 bojowników stanęło do walki z uzbrojoną i dobrze wyszkoloną żandarmerią. Czekała ich ciężka walka, z góry skazana na porażkę.

18 sierpnia 1943 r. Niemcy dokonali niemal ostatecznej eksterminacji ludności. Rozpoczęły się deportacje do obozów zagłady, głównie do Treblinki. 19 sierpnia rozstrzelano 72 bojowników ukrywających się w schronach przy ulicy Cimiernej, 20 sierpnia upadł ostatni bastion oporu, a przywódcy powstania, **Tenenbaum** i **Moszkowicz**, popełnili samobójstwo. Niemcy pozostawili po sobie tak zwane "małe getto" liczące około 2000 osób. Getto to istniało do 15 września 1943 r., po czym również zostało zlikwidowane. W listopadzie tego samego roku schwytano ostatnich Żydów ukrywających się w ruinach. Ostatni więzień getta został deportowany 21 listopada 1943 r. transportem z Białegostoku do Stutthofu.

Krzyżówka

Poziomo:

3. Wydalanie Żydów na podstawie decyzji administracyjnej, inaczej zsyłki
5. Nazwa koalicji, która została utworzona przez organizacje prawicowe
6. Szef i piekarz getta Białostockiego, jeden z przywódców Antyfaszystowskiej Organizacji Bojowej

Pionowo:

1. Nazwisko człowieka, który zainicjował powstanie Podziemnego Archiwum Getta Białostockiego, działacz syjonistyczny
2. W 1943 roku zesłano tu Żydów z getta Białostockiego do obozu zagłady
4. Jedna z ulic na których znajdowało się getto w Białymstoku, dzisiaj tam znajduje się Galeria

Zdjęcia

1. <https://1943.pl/wp-content/uploads/2022/10/USHMM-05681-800x450.jpg>

2/1. https://www.pap.pl/sites/default/files/styles/main_image/public/202304/pap_19430500_001%281%29_0.jpg?itok=gZ_yRWXM

2/2. https://www.jhi.pl/storage/image/core_files/2020/10/26/6fa88d4fb7bcc7f26515aee7bba9d501/jpg/jhi/normal_big/Image00001.webp

3. <https://static.prsa.pl/images/d8246211-3101-437f-ac71-ce26c81e652f.jpg>

4. https://youtu.be/mKwQ0oSqAV4?si=4_YSJXOiLWpjq34t

7. <https://bi.im-g.pl/im/f1/2f/1a/z27458801AMP,Bialostockie-getto.jpg>

Informację

**2. <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/2178971>, Powstanie-w-bialostockim-getcie-
Drugie-co-do-wielkosci-po-Warszawie**

**3. <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/2178971>, Powstanie-w-bialostockim-getcie-
Drugie-co-do-wielkosci-po-Warszawie**

4.1 <https://sztetl.org.pl/pl/biogramy/4340-tenenbaum-mordechaj>

4.2. https://pl.wikipedia.org/wiki/Icchok_Malmed

4.3. https://pl.wikipedia.org/wiki/Daniel_Moszkowicz

4.4. <https://www.jhi.pl/artykuly/walka-i-zaglada-bialostockiego-getta,133>

5. <https://www.polin.pl/pl/aktualnosci/2018/08/14/powstanie-w-getcie-bialostockim>

7. <https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/169030,79-rocznica-likwidacji-getta-bialostockiego-i-wybuchu-zrywu-wolnoscowego-Bialys.html>